

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

De ruimte van Calvin

kerkelijk leven

Als in Nederland iets heel naars gekarakteriseerd moet worden, grijpt men al snel terug op het woord calvinistisch. Het staat voor benepenheid, bekrompenheid, redeneren vanuit een schuldgevoel, niet kunnen genieten van de mooie dingen van het leven en tegelijk die levenshouding andere mensen opleggen. Van de beste man weet men niet veel behalve dan dat er iets verschrikkelijk mis is gegaan met een zekere Servet. Die geschiedenis valt ook niet uit te leggen.

J.H. Kuiper ■

De moeite in dit soort dingen zit in een aantal punten:

In dit nummer

<i>Kerkelijk leven - J.H. Kuiper</i> De ruimte van Calvin	293
<i>Meditatief - E. Brink</i> Bewaar elkaar	296
<i>Wandelen met God - J.T. Oldenhuis</i> Doorboorde handen	297
<i>Achtergronden - P. Houtman</i> Ontwikkelingswerk en het oordeel van God	299
<i>Van binnen naar buiten - H.J. Takken</i> De koran	302
<i>Lied van de week - J. Smelik</i> Nu legt Gij in de paaszaal	304
<i>Meegelezen - T. Groenveld</i> Is God een lieve schat?	305
<i>Uit de kerken, Persberichten</i>	

- Wij leven vierhonderdvijftig jaar later. Het is gemakkelijk praten vanuit de inzichten die gegroeid zijn in de loop van de eeuwen. Waarom waren de mensen van zijn tijd niet wat guller met mensenrechten, zoals wij daarmee in deze tijd omgaan.
- Wij leven vierhonderdvijftig jaar later. Onze terugblik wordt mede bepaald door de vragen die we zijn gaan stellen en de loop die het gesprek gedurende al die eeuwen heeft gehad.
- Die geschiedenis klinkt ook mee in het gebruik van het woord calvinistisch. Je kunt het negatieve imago van het calvinisme niet zomaar oppoetsen door te verwijzen naar de man naar wie we genoemd worden. Tegelijk is het niet eerlijk om de ontsporingen van later toe te schrijven aan die man uit de zestiende eeuw.

De manier waarop het woord calvinisme gebruikt wordt, maakt dus nieuwsgierig naar de ideeën van de man naar wie we genoemd zijn en tegelijk bewust van de tijd die tussen hem en ons verlopen is.

In het artikel van vorige week ging het erom dat je niet al te gretig wat wel het pragmatisme van Calvin is genoemd, aangrijpt om in deze tijd de weg van het vrije experiment op te gaan.

Calvijn greep voor zijn ideeën over kerk en ambt voortdurend terug op het Nieuwe Testament en hij zag zijn beschrijving van de kerk van zijn dromen dan ook als bijbels. Binnen de ruimte van de Bijbel zelf is er gelegenheid om je eigen weg te gaan. In dit artikel willen we nagaan of er ook voor de invulling van het ambt iets te leren valt van Calvijn.

Doortocht voor het Woord van God

Wie het hoofdstuk over de leraren der kerk, hun bediening en hun ambt in de *Institutie* van Calvijn¹ leest, valt het op dat alle nadruk valt op het woord van God: *Nu moeten wij spreken over de orde, door welke de Here wil, dat zijn kerk bestuurd wordt. Want ofschoon Hij zelf alleen in de kerk moet regeren en heersen, en in haar ook de leiding moet hebben en het hoogste gezag bekleden en deze heerschappij alleen door zijn Woord geöfend en bediend moet worden, zo hebben wij, omdat Hij niet met zichtbare tegenwoordigheid onder ons woont om ons zijn wil mondeling in eigen persoon te verklaren, gezegd, dat Hij daartoe de dienst van mensen aanwendt en als het ware een plaatsvervangende werkzaamheid, niet om op hen zijn recht en eer over te dragen, maar alleen om door hun mond zijn eigen werk te volbrengen, gelijk ook een handwerksman tot het maken van zijn werk gereedschap gebruikt.*

(Mijn leraar Latijn gaf voor dergelijke lange zinnen het advies: lees ze, zoals je een film bekijkt: ieder onderdeel is een scène. Dat helpt om de weg niet kwijt te raken in zo'n opeenstapeling van woorden, typisch weer voor de zestiende eeuw.)

Twee dingen komen naar voren:

1. Het gaat om het gezag van het Woord.
2. God kiest ervoor om dat Woord door van zichzelf zwakke mensen te laten horen.

In dit artikel wil ik graag beide dingen uitwerken.

Het gezag van het Woord

Wie wat naleest over de bedoeling van pastoraat, komt ongetwijfeld een soort onderverdeling tegen: er is *kerygmatisch* pastoraat. De kracht daarvan wordt gezocht in de boodschap, met een Grieks woord: het kerygma. Het wordt je aangezegd. De verantwoordelijkheid van de ambtsdrager is dan om dat ook metterdaad te doen. In de literatuur wordt hierbij verwezen naar Karl Barth en de mensen die over de ambten in de kerk nagedacht hebben in het spoor van zijn gedachten.

Daarnaast is er *therapeutisch* pastoraat. Het sluit aan bij de helende werking van het evangelie van Christus de Heiland. Tegelijk maakt het gebruik van de technieken van de heren der beproefde therapieën. Van de pastor wordt een grote vaardigheid verwacht in de omgang van mensen. Als je deze verdeling (er zijn meer varianten te noemen) toepast op de ontwikkeling in onze kerken, zou je van de toepassing van kerygmatisch pastoraat terecht komen in een meer therapeutisch pastoraat, sinds de jaren tachtig. Met aandacht voor nog weer andere vormen nadien.

Wie met deze dingen voor zijn blikveld naar Calvijn kijkt, heeft de neiging hem in te delen bij het kerymatische pastoraat. Zeker gezien de nadruk die hij legt op opzicht en tucht als taak voor de ouderlingen. Toch tuimel je dan in de valkuil dat je onderscheidingen uit deze tijd inleest in beschouwingen uit de zestiende eeuw. Het lastige daarbij

is dat het voor een deel klopt. Inderdaad legt Calvijn grote nadruk op het brengen van Gods boodschap. Dat is als ouderling en predikant je taak. Tegelijk zit in de manier waarop de boodschap gebracht wordt, een groot verschil. Calvijn legt er de nadruk op dat het gaat om een schat in aarden vaten, naar de woorden van Paulus. In het volgende gedeelte van dit artikel wil ik dat nog wat uitwerken. Het opvallende is dat Calvijn in een geheel ziet wat wij naderhand zijn gaan onderscheiden. God maakt levens gezond (therapie) door het hulpmiddel van mensen die zijn boodschap doorgeven.

Het is op meerdere punten uitkijken geblazen als je Calvijn leest. Prof. dr. C. Graafland wees er in zijn dissertatie op dat bijvoorbeeld voor Calvijn de zekerheid van het geloof hoort bij het wezen ervan (geen geloof zonder zekerheid), terwijl latere generaties, helaas, die zekerheid zijn gaan zien als iets dat bij het welwezen van het geloof hoort: niet essentieel. Dat heeft alles te maken met het gesprek vandaag over bevindelijkheid en ervaring. Als ik het goed begrijp, liggen er in het spreken van Calvijn aanknopingspunten om de tegenstelling verstand-gevoel te boven te komen. Juist als je Calvijn voor zichzelf laat spreken en je bij het lezen van zijn geschriften bewust bent van je eigen invalshoek, die het beeld vertekent.

Als je dat in aanmerking neemt, kan het lezen van Calvijn helpen om te zien waar het om gaat in de uitoefening van je dienst in de gemeente: de doortocht van het woord van God. De boven geciteerde zin is de opening van het gedeelte in de *Institutie* over alle soorten ambtsdragers. Als hij later over diakenen gaat spreken, staat dat dus onder hetzelfde kopje: Gods woord geneest, ook praktisch. Het eigene van je taak als diaken zit in de schriftuurlijke troost (zie ons bevestigingsformulier).

In de huidige discussie kan het besef dat je calvinistisch bent dus een rust brengen. Ik ben slechts voertuig van God en ik mag vanuit dat besef ook mijn eigen grenzen bepalen, in het woud van allerlei mensen die hulp verlenen. Calvijn geeft zicht op het eigene van het ambt in de gemeente: doorgeven van Gods woord.

Enerzijds heeft dat alles te maken met de tijd van Calvijn: tegenover het heersende ritualisme kwamen de reformatoren tot de ontdekking dat alleen Gods woord genezing brengt. Je zou dan kunnen overwegen dat het accent van Calvijn op de doortocht van het woord typisch is in de discussie van die tijd past en dat dit dus niet beslissend is voor de gesprekken van nu, waarin bijvoorbeeld rond de kerkdienst aandacht is voor andere onderdelen van de liturgie dan alleen de preek. Alleen de versmalling: het belang van het woord= het belang van de prediking, vindt je zo niet bij Calvijn.

Calvijn geeft zicht op het eigene van het ambt in de gemeente

Anderzijds is dat nu net de waarde van zijn beschouwingen. Onbelast door discussies vanuit de komende eeuwen, laat hij zien dat het gaat om de vrije doortocht van Gods genadewoord. Het is de christelijke kunst om daar in de eenentwintigste eeuw vorm aan te geven. Dat is de kracht van het ambt. Concentratie op dat centrum hoeft overigens nog niet te betekenen dat het alleen om de pre-

diking gaat. Het helpt wel om in later tijd helaas weer gegroeide dilemma's te boven te komen. Voor de discussies van deze tijd helpt het om te blijven zien waar het om gaat.

Opzicht en tucht

In het gedeelte hierboven is het al aangeduid: Calvijn zag een duidelijke plaats voor de toepassing van opzicht en tucht voor de oudsten in de gemeente. Aan de ene kant is het niet helemaal helder hoe hij het verschil zou benoemen tussen de predikanten, die ook opziener zijn en de oudsten. Bij die onhelderheid sluit de visie aan dat Calvijn heel pragmatisch met de ambten omging. Aan de andere kant belet die onhelderheid ook om opzicht en tucht te versmallen. In sommige betogen van deze tijd proef je de neiging om de taak van de ouderlingen te beperken tot opzicht en tucht. Het ideaal is dan de pastorale gemeente, waarin de leden naar elkaar omzien. Voor de ouderlingen blijft dan als specifieke eigen taak naast de toerusting van de gemeenteleden 'alleen nog de taak van opzicht en tucht'. Als we onderling er niet meer uitkomen, en mensen volharden in verkeerde dingen, kun je de ouderlingen erbij roepen om het laatste, in de kerkorde beschreven, stadium van de tucht toe te passen.

Naar mijn indruk ben je dan weer bezig te versmallen. Als je denkt dat tucht gelijk staat met wat in de artikelen van de Kerkorde daarover geschreven is, klopt het wel. Maar vanuit het perspectief van de zestiende eeuw zou je dan een invulling van deze tijd teruglezen in de teksten van toen. Calvijn karakteriseert het werk van de ouderlingen als opzicht en tucht; dat is wat anders dan nu in het al dan niet terecht gegroeide takenpakket knippen en terechtkomen bij wat wij eronder zijn gaan verstaan. Zie hier ook de Nederlandse Geloofsbelijdenis, waarin Christus de enige bisschop van de kerk genoemd wordt. Het woord bisschop is een Nederlandse versie van het Griekse woord voor opziener. Wij zien, hoop ik, de taak van Christus toch breder dan de versmalling in de praktijk tot 'opzicht en tucht'. Voor de hedendaagse invulling van het ambt hoort er dan de vraag bij: wat bedoelt het Nieuwe Testament, als dit het werk van de ouderlingen karakteriseert als: opzicht. Hoe helpt dat inzicht om in deze tijd het takenpakket overzichtelijk te houden. Dat geldt ook voor de pastorale taak van de gemeente. Kun je die ook als opzicht over elkaar aanduiden?

De persoon van de ambtsdrager

Als ambtsdrager ben je slechts de trechter voor het woord van God. Je moet dat woord niets in de weg leggen. God gebruikt je ondanks jezelf. Nog niet zolang geleden kon je dergelijke uitingen regelmatig horen. Dat lijkt ook aan te sluiten bij Calvijn, die op zijn beurt weer aansluit bij het apostolische woord over een schat in aarden vaten. Dit uitgangspunt heeft iets sterks: je bent slechts verantwoordelijk voor het doorgeven van Gods woord; niet voor de reactie die mensen erop geven. Dit besef kan je rust geven. Vergelijk Ezechiël 18. Tegelijk zou het weer een misvatting zijn om te denken dat Calvijn bedoelde: drop je boodschap, bekommer je nergens om en loop daarna gewoon weg. Zelfreflectie is dan overbodig. In zijn commentaren komen wel andere dingen naar voren.

Wel is het zo dat hij aandacht vraagt voor iets heel opvallends: God geeft zijn boodschap in aarden vaten, zodat wij leren door het uiterlijk heen te prikken en te zien waar de eigenlijke eenheid van de kerk op berust.

Je hoort hierin de discussie met de Rooms-katholieke kerk van die dagen, die zijn kracht zocht in pracht en praal (de Sint Pieter te Rome is gebouwd met het geld van de aflaten!) Tegenover dat streven wees Calvijn op Gods weg om zijn evangelie door zwakke mensen te laten brengen, juist met het oog op de echte eenheid van de kerk in het licht van Efeziërs 4. God gebruikt wat zwak lijkt om zijn doel te bereiken. Dat is nu typisch geloof dat het niet afhangt van de waardigheid van de boodschapper, maar van de inhoud van de boodschap.

zelfs de meest toegeruste mens is niet meer dan dat

Wie als ambtsdrager ook maar een beetje zichzelf kent, weet van zijn zwakheid en van het gevaar God voor de voeten te lopen. En tegelijk ken je de verbazing dat God je als aarden vat dat uiteraard zijn best doet om de boodschap zo goed mogelijk door te geven, wil gebruiken in zijn reddingsplan. Denk hierbij aan Paulus (1 Korinthe 2:1-4) die zijn zelfkennis tegenover de indrukwekkende redenaars van zijn tijd ook gebruikt als instrument voor zijn dienst aan God.

Calvijns nadruk op de ambtsdrager als aarden vat prikt heel wat zelfvoldaanheid door. Zelfs de meest toegeruste mens is niet meer dan dat.

Tenslotte

In dit artikel en dat van de vorige week ging het om de actualiteit van Calvijn die tegenover de tradities van zijn tijd teruggreep op de heilige Schrift en daaruit probeerde te begrijpen wat Gods bedoeling met het ambt in de kerk is. Hij gaf daarin niet alleen een belangrijk criterium mee (lees je Bijbel, ook voor de praktijk van de kerk, het eerste artikel) maar gaf ook inhoudelijk stimulansen die in onze tijd kunnen helpen om boven historisch gegroeide tegenstellingen uit te komen en Gods weg voor vandaag te vinden (het tweede artikel). In de negentiende eeuw hielp het opnieuw lezen van Calvijn om als gereformeerde kerk het goede spoor vast te houden en terug te vinden (denk aan de inzet van o.a. Helenius de Cock). In de kerkelijke verwarring van verdeeldheid kan het lezen van zijn geschriften daar naar mijn overtuiging opnieuw bij helpen. Er is geen enkele reden om vanwege het negatieve imago van het Calvinisme zijn boeken dicht te laten. Hij helpt om de schriftuurlijke ruimte in de kerk te bewaren.

Ds. Jan Kuiper is productontwikkelaar bij 'Steunpunt Gemeenteopbouw'.

Noot:

1. Er is via uitgeverij Kok een handige digitale uitgave beschikbaar voor een klein bedrag, waar naast de vertaling van Dr. Sizoo de Latijnse uitgave te vinden is en de Statenvertaling, met een rechtstreekse link van de verwijzingen van Calvijn naar die vertaling.

Bewaar elkaar

Ik, die gevangenzit omwille van de Heer, vraag u dan ook dringend de weg te gaan die past bij de roeping die u hebt ontvangen: wees steeds bescheiden, zachtmoedig en geduldig, en verdraag elkaar uit liefde.

Efeziërs 4:1-2

E. Brink ■

Gods geliefden zijn niet altijd zo liefelijk en liefdevol. Het lukt niet zomaar om de ander te aanvaarden. Het aanvaarden kan het karakter krijgen van verdragen. Verdraag elkaar uit liefde. Dat is meer dan het bij elkaar uithouden. En ruimte geven aan elkaar. Of elkaar niet lastig vallen. Elkaar verdragen is elkaar niet laten vallen.

Makkelijker gezegd dan gedaan. Paulus noemt de eigenschappen die daarvoor nodig zijn. Bescheiden, zachtmoedig en geduldig. Bescheiden is bereid zijn je te schikken. Zo nodig voor een ander te buigen, zodat je jezelf niet boven de ander uitsteekt. Een zachtmoedig mens is bepaald geen watje, laat staan een slappeling. Zachtmoedigheid wil de ander niet hard vallen. Ze toont de souplesse een ander in zijn waarde te laten. En de verdraagzaamheid komt nog het duidelijkst uit in het oefenen van geduld. Geduld heb je vooral nodig als de ander onuitstaanbaar wordt. Om die houding aan te nemen heb je een lange adem nodig. Dan moet je geduld opbrengen en veel van de ander kunnen hebben. Het verbaast niet dat geduld of lankmoedigheid vooral als eigenschap van God en zijn Zoon wordt genoemd, en zelden van mensen.

Verdraag elkaar uit liefde. Zonder daadwerkelijke liefde is dat niet uit te houden. Of het wordt een schijnvertoning. Ook hier staat die liefde niet los van de liefdevolle aanvaarding die je van Christus ontvangt. Ga de weg die past bij je roeping. Als je geroepen bent om Christus te volgen, kun je Hem ook návolgen, door de ander te aanvaarden.

Elkaar in liefde verdragen, dat vraagt om je in te spannen de eenheid te bewaren (vs. 3). Wij smeden de eenheid niet. De eenheid is met Christus gegeven. Die ligt vast in verbondenheid aan Christus en zijn samenbindende werking. Wij zijn geroepen de eendracht te bewaren die Christus door zijn Geest bewerkt.

Ds. Egbert Brink is predikant van de Gereformeerde Kerk te Waddinxveen.

Doorboorde handen

Bidden in de internationale week van het gebed

wandelen met God

Zo maar stond hij daar. Vrede, had hij gezegd. Zoals altijd. Maar deze keer stonden ze verbijsterd, aan de grond genageld, zelfs bevangen door angst. Hoe kon dit? En toen heeft hij hun zijn handen laten zien. Was het een zegenend gebaar? Het is natuurlijk wel mooi om dat er van te maken. Maar misschien heeft hij zijn handen wel heel gewoon op de tafel gelegd, zodat ze die heel goed konden zien, van heel dichtbij. En toen toonde hij hun ook zijn voeten. Hij zal zijn mantel even hebben opgetrokken en het licht over zijn voeten hebben laten vallen. Zo simpel en zo echt. Toen zagen ze het: doorboorde handen en voeten. Het staat er ook zo simpel en echt: kijk naar mijn handen en voeten, ik ben het echt. Ook de grootste wonderen kunnen niet anders dan in simpele woorden worden verteld. En het simpele verslag van Lucas van de eerste verschijning van Jezus aan zijn discipelen maakt juist door soberheid en eenvoud diepe indruk.

J.T. Oldenhuis ■

Die dag!

Daar zaten ze bij elkaar, tien mannen, de tien discipelen. Judas was er niet meer bij. Thomas was ook niet aanwezig. Ik weet niet waarom niet. Tien mannen dus, aan het eind van een dag, waarop er zo veel was gebeurd.

Ja, Thomas had er toch echt wel bij moeten komen... Er was te veel gebeurd om het in je eentje te verwerken.

De derde dag al

Drie dagen geleden was Jezus gestorven aan het kruis. Doodgemarteld. De tekenaar Poortvliet heeft in dat geweldige boek van hem waarin hij het leven van Jezus getekend heeft als het leven van één van ons, een bladzijde vol gezet met schetsen van de hand van Jezus, waartegen een andere hand tussen duim en vinger een spijker drukt om die er met een hamer dwars door heen te slaan. Met woorden kan de pijn van het kruis niet scherper worden uitgezegd. Een spijker door een hand. En straks nog een paar door de botten van de voeten. Ja, zo hang je een mens aan een kruis. Net zo lang tot hij dood is. Geen van die tien mannen die daar op die zondagavond bij elkaar gekomen zijn, heeft er op het moment dat deze handen en voeten werden doorboord iets van begrepen. Was niet één van hen, degene die altijd het voortouw genomen had, Jezus al een keer voor de borst gesprongen om hem te zeggen, dat hij moest ophouden te spreken over lijden en kruisiging en dood? Toen had de meester hem fors op zijn nummer gezet en hem ook duidelijk laten merken dat hij er niets van begrepen had en dat hij op deze manier zelfs een obstakel voor hem was: hij moest hem maar gewoon volgen, achter hem gaan staan en niet tegenover hem. En hij moest er nog maar eens goed over nadenken dat je voor het volgen van hem nota bene bereid moest zijn het kruis ook zelf op je te nemen. (Mt 16:20-26) "Volgelingen van Jezus moeten de strop voan de galg maar om de hals doen, wanneer ze Jezus gaan volgen" (Van Bruggen). Het had haast cru geklon-

ken. Maar dat was de radicale eis tot totale overgave aan hem, die de strop zelf om zijn eigen hals zou leggen, om zo het leven te verdienen voor allen die het alleen van Hem met open handen willen ontvangen. *Willen wij dat?*

Ont-redder-d

Toen die dag begon, waren ze schapen zonder herder in een woestijn van onbegrip. Letterlijk ont-redder-d. Want het was al de derde dag dat de Meester weggeborgen was achter de steen van het graf. En ze hadden juist deze dag gereserveerd om het graf verder in orde maken en het lijk van de geliefde te verzorgen. En dan, hoe moest het dan verder? Alles was gevat in de tinten van de dood. Eén van de volgelingen heeft het op die dag precies getypeerd met deze woorden: "Wij leefden in de hoop dat hij degene was die Israël zou bevrijden, maar inmiddels is het al de derde dag dat dit alles gebeurd is" (Luk. 24:21). En daarbij kwam ook nog de angst. Klonk de echo niet na van het woord van de Meester dat een dienaar niet staat bóven zijn heer en dat dus de dienaren wel rekening moeten houden dat hun eenzelfde lot wacht als hun heer? *Hoeveel christenen kennen niet nog altijd dezelfde angst als ze bij elkaar komen?*

Geruchten

En toen was het gebeurd. Eerst kwam er het bericht van een opengebroken graf van die ene Maria, opgewonden en totaal van slag. Opengebroken! Het lichaam weggehaald? En toen was er het overhaaste bezoek van twee discipelen, die eerst dachten dat het lichaam er nog wel lag, omdat ze in het vage licht de doeken zagen liggen, maar bij beter kijken ontdekten dat die doeken daar lagen als een lege doos, die netjes was weggelegd nadat alles was uitgepakt. En pal daaroverheen het bericht van de vrouwen, die de boodschap van de engelen overbrachten: Hij is opgestaan! En daar weer over heen Maria die Jezus zo echt gezien had dat ze hem had willen vasthouden. En toen ook nog het verhaal van Petrus, die hem had gezien.

Het ging dus niet meer om iets dat als overspannen praat weggeschoven kon worden. Maar wat betekende dit alles dan? Was dit het grootse ongelofelijke perspectief van de overwinning op de dood? Was dit eindelijk wat ooit door de profeten was voorgezegd, de vervulling van Gods beloften? *De nieuwe werkelijkheid?*

De nieuwe geboorte

En toen hebben ze elkaar opgezocht aan het eind van die gedenkwaardige dag. Om alles opnieuw te horen vertellen. Om bevestigd te worden in de nieuwe vermoedens. Om er over te spreken wat dit te betekenen had. En terwijl ze nog bezig waren, vielen de vrienden van Emmaus binnen, helemaal opgewonden en buiten adem. Zij hadden met Jezus aan tafel gezeten in hun eigen huis! Ze hadden hem gezien, ze hadden zijn handen gezien, de handen van de gekruisigde. De herkenningsteken van de overwinning. En hij had hen alles uitgelegd. Ze konden het haast nog niet geloven. Maar dit was echt. Het was de bevestiging van alles wat er in die avond al was gezegd. Toen heeft zich een opwindende van hen meester gemaakt, die geen van hen allen wist te kanaliseren. Wat nu? Hoe nu verder? Toen gebeurde het, toen gebeurde het! Toen stond Hij zelf in hun midden. Zomaar ineens. Precies op dat moment. Op het goede moment. De Goede Herder die de verstrooide schapen weer bij elkaar riep. Hij zou ze die avond op een heel indrukwekkende manier de weg nog wel wijzen als een echte herder. Hadden ze geen oogkleppen voor gehad? Hadden ze niet beter kunnen weten? Stond het dan niet allemaal al in de wet en de profeten en de geschriften, dat de Messias moest lijden en moest opstaan en dat er in zijn naam alle volken moesten worden opgeroepen om tot inkeer te komen opdat hun zonden vergeven zouden worden. (Luk. 24:46). Eén van hen heeft later geschreven, dat het voor hen een nieuwe geboorte was. (1 Petr. 1:3). *En daarmee is precies getypeerd wat er toen gebeurde.*

Doorboorde handen

Ja, dat eerste moment, toen Hij daar stond, zomaar ineens. Die schrik. Ook na alles wat ze elkaar allemaal hadden verteld over de feiten van die dag. Die diepe existentiële schrik omdat hij daar zelf stond, die 's morgens nog achter de steen werd gedacht. In levende lijve. Ja, ze zijn er in de eerste reactie voor teruggedeinsd. En dat heeft alle eeuwen gegolden als het bewijs van de echtheid. Want in sprookjes schrikt niemand. Daar rollen de wonderen over elkaar heen als zoete broodjes over een toonbank. Maar dit: angst kregen ze, een geestverschijning, dachten ze. Kreten van verwarring hebben door de kamer geklonken. Zo echt was hij. En toen klonk zijn stem, de bekende. En toen gebeurde het: hij liet zijn handen zien. Die doorboorde handen. Daar stond hij en hij zei: kom dan maar dichterbij en kijk dan maar, kijk maar mijn handen en mijn voeten. Zo wordt een menselijke vastgespijkerd aan een kruis, aan zijn handen en voeten. Dat spreekt van bloed en pijn en vernieling en dood. Kijk dan maar en vergewis je: zo heb ik gehangen, ik ben echt dezelfde als die aan het kruis heeft gehangen. Dit zijn de bewijzen van de betaling. En tegelijk de bewijzen van mijn identiteit. Ik ben dood geweest en levend geworden. Hier sta ik nu als de overwinnaar van de vijand die tenslotte in deze wereld de laatste vijand velt. Nu is er onvergankelijk leven aan het licht gebracht. En straks gaat hij zeggen, dat *die boodschap de wereld over moet*.

Het lam dat geslacht is

Zo heeft hij daar gestaan met zijn handen, als het Lam dat zichtbaar geslacht was. En ze hebben naar hem opgekeken, ze hebben die handen gezien en nooit weer vergeten. En in de simpele woorden die Lukas doorgegeven heeft, staat dit wonder voor altijd uitgetekend: "Zie mijn handen en mijn voeten. Raak me aan en kijk goed, want een geest heeft geen vlees en beenderen zoals jullie zien dat Ik heb!"

Hem zien!

En zo komt de werkelijkheid van dit wonder naar elke bijbellezer toe, naar ons, hier en nu. In de internationale week van het gebed. In een wereld die kapot gaat aan onderdrukking, aan twijfel en angst en verzet, aan ziekte, vernieling en dood, aan oorlog en geweld. En we gaan bidden. En soms weten we niet meer wat we moeten bidden, omdat we de wanhoop nabij zijn. Want de dood gaat door, en de vernieling en de onderdrukking en de angst en de oorlogen en het geweld en het onrecht. En nu zullen we bij ons bidden die doorboorde handen moeten zien, de bewijzen dat de dood overwonnen is. Dat de basis voor de hoop in deze wereld gelegd is. De garantie van de overwinning. En we zullen bidden of het verslag van dit wonder velen zal bereiken. Ja, laten we daar in de eerste plaats om bidden: om de onverkorte verkondiging van de werkelijkheid van dit wonder. Aan volken en overheden, aan machtigen en armen, aan de hele wereld. Want dat zal troost geven aan de onderdrukten en moed aan de verslagenen. We weten, dat het geweld in deze wereld pas totaal gebroken zal worden op de dag dat Hij met zijn doorboorde handen terugkomt. Niet eerder. Laat dan ieder die lijden moet onder haat en geweld, onrecht en vernedering, vernieling, ziekte en dood moed putten uit deze doorboorde handen. Ja, laten we daar om bidden: voor de gevangenen, de onderdrukten, de zieken, de armen. *Er is hoop. Er is uitzicht.* Er komt een eind aan al het verdriet. Deze doorboorde handen dragen daarvan de garantie. Kijk er naar en houd moed! En laten tegelijk de onderdrukkers, de geweldenaars en alle machtigen zich ervan bewust worden, dat aan hen niet het laatste woord is, en dat zij zullen worden weggevaagd eens door deze doorboorde handen, omdat die het bewijs zijn van zijn overwinning, die niet meer ongedaan gemaakt kan worden.

*Jezus ga ons voor
deze wereld door,
en u volgend op uw schreden
gaan wij moedig met u mede.
Leid ons aan uw hand
naar het vaderland.*

*In de woestenij,
Heer, blijf ons nabij
met uw troost en met uw zegen
tot aan 'te eind van onze wegen.
Leid ons op uw tijd
in uw heerlijkheid.*

Ds. Jan Oldenhuis is emerituspredikant van de Gereformeerde Kerk te Groningen-Helpman.

Ontwikkelingswerk en het oordeel van God

Onno en Justin bezoeken Kenia. Ze zien van dichtbij de armoede en de honger. Hoe komt dat toch?, vragen ze zich af. Is er niet iets aan te doen? Dat is heel moeilijk. Maar als rijke christenen moet je toch. Dat is een kwestie van gerechtigheid. En dan blijken er toch mogelijkheden te zijn.

Dat is, heel kort samengevat, het verhaal van de bundel

Voedselsafari: Een zoektocht naar honger en gerechtigheid.¹

P. Houtman ■

Het gaat me nu niet om dat boekje. Ik wil iets zeggen over de gedachtegang die er uit spreekt. Die is algemeen. Die spreekt uit de 'Micha Campagne'. En die spreekt massa's christenen aan. Mij ook. Ik denk zelf ook zo.

Toch wil ik er een vraagteken bij in de kantlijn zetten. Zien wij niet iets over het hoofd? Een dimensie van het probleem? We zien het als een probleem tussen mensen: sociale gerechtigheid, of het gebrek daaraan; en mensen moeten er iets aan doen.

Zou het ook kunnen zijn dat in de honger en armoede in de wereld de hand van God is? Is daarin misschien ook een oordeel van God?

Actie

Misschien zien we dat niet zozeer over het hoofd, maar wijzen we dat af. We verzetten ons ertegen. Geen sprake van!

In de eerste plaats: zou die gedachte ons niet verlammen? Als het een oordeel van God is, dan kunnen we er weinig tegen doen. Mogen we er misschien niet eens iets tegen doen. Tijdens de Duitse bezetting waren er christenen die meenden dat de bezetting een oordeel van God was over de zonde van het Nederlandse volk. We moesten dat ootmoedig aanvaarden. Verzet tegen de Duitsers wezen ze af. Daar zijn wij het niet mee eens. De handen uit de mouwen, in de strijd tegen armoede en onrecht! We zullen onze naaste in nood helpen zoveel als we kunnen.

Ik wil op de tegenwerpingen later ingaan. Er zijn er nog meer.

De weerstand tegen het idee van het oordeel van God als een verlamme factor zit dieper in onze cultuur. We ervaren het als primitief: voor-rationeel, voor-wetenschappelijk. Het zou ons hinderen om te analyseren wat er aan de hand is en zo mogelijk in te grijpen. De pest werd als een oordeel van God beschouwd, totdat we ontdekten dat we door

hygiënische voorzorgsmaatregelen de ziekte kunnen voorkomen, en hoe de besmetting door ziektekiemen werkte. Nu we weten hoe het werkt, kunnen we er iets aan doen.

Genade

Een derde bezwaar. Tijdredes, waarin een actuele ramp werd geduid als een oordeel van God - indrukwekkend voor de hoorders - associëren we met een geestelijk klimaat waarin de genade maar mondjesmaat werd aangeboden. Wij leven nu toch in de tijd van de genade? Het oordeel van God is toch voor ons door Christus weggedragen? Weliswaar komt er nog een eindoordeel. Maar dat is toekomst; zover is het nu nog niet.

Strijden tegen honger en armoede mag; het moet ook. Dank zij Christus is er ruimte voor. We kunnen de problematiek analyseren en aanpakken. We kunnen dat doen vol goede hoop. Toch? God is liefde. De vraag waarom er dan zoveel ellende is in de wereld - die kunnen we niet beantwoorden.

zijn zij soms schuldiger dan wij?

Er is nog een vierde bedenking speciaal met het oog op deze problematiek. Als honger en armoede een oordeel van God is, zou dat dan niet betekenen dat de 'Twee Derde Wereld' - zoals de Derde Wereld, met het oog op haar omvang, vaak wordt genoemd - Gods toorn te dragen krijgt en het rijke Westen niet? Zijn zij soms schuldiger dan wij? Zijn wij rijk omdat wij het beter hebben gedaan? Is het niet arrogant om dat te suggereren? Er is al zoveel superioriteitsgevoel van het Westen tegenover de ontwikkelingslanden dat ook doorwerkt in houding en gedrag - daar willen we juist vanaf! En,

binnen de probleemgebieden zelf: het zijn veelal de rijken en machtigen die kwaad doen, en de armen die het slachtoffer worden. Wat zou dat voor een oordeel zijn, waarin de slachtoffers de lasten te dragen krijgen en de rijken de dans ontspringen?

Frustratie

Voordat we deze tegenwerpingen bespreken, wil ik eerst iets zeggen over de problematiek van hongersnood en armoede zelf. Zonder nog in te gaan op de verhouding tussen het handelen van God en van mensen, wil ik toch de suggestie opwerpen dat deze problematiek de menselijke proporties te boven gaat. Of ontwikkelingshulp helpt, is omstreven. Die discussie kunnen we hier niet voeren. Als uitgezondene van 'De Verre Naasten' ben ik er uiteraard van overtuigd dat het werk van deze organisatie zinvol is, en ook vele andere vormen van steun, met geld en met de daad. Dat de wereld er zonder ontwikkelingshulp somberder zou uitzien dan nu, betekent echter nog niet dat de wereld er nu, mee dank zij ontwikkelingshulp, beter uitziet dan tevoren.

we krijgen het idee dat we greep op de situatie krijgen

Er zijn veel frustrerende en tegenwerkende factoren. Een groot aantal daarvan liggen in het menselijke vlak. Het eigenbelang van het Westen werkte niet alleen ontwikkelingshulp tegen, het speelde ook geraffineerd erdoorheen. En ook bij alle idealisme wist het Westen veel te arrogant en bekrompen wat goed was voor de arme landen. Er was onvoldoende zicht op culturele barrières en misverstanden; daar was ook onvoldoende gevoeligheid voor. Mensen die Westerse medische hulp kregen, bleven in de medicijnman geloven. Verkiezingen zonder veiligheid, onderwijs en vrije pers leidden niet tot democratie. Wat thuis werkt, werkt daarom nog niet in vreemde omstandigheden. Er is corruptie. Wat zorgvuldig opgebouwd was, werd teniet gedaan door burgeroorlog. Daardoor ontstonden ook nieuwe vluchtelingenstromen - nieuwe armoede. In Darfur wordt hulp door de machthebbers buiten de deur gehouden. In Afghanistan en in Irak duren de projecten veel langer dan gedacht. Maar dezelfde effecten worden ook door natuurlijke factoren teweeggebracht: aardbevingen, droogte, overstromingen, epidemieën.

Twee grote rampen

Laten we twee ontwikkelingen van wat dichterbij bekijken. De aidsepidemie kost talloze mensenlevens. De ziekte treft mensen in de kracht van hun leven. De economie in vele landen, vooral ontwikkelingslanden, krijgt een gevoelige klap. Ook lokale ontwikkelingswerkers

worden erdoor getroffen. In de bestrijding van aids is enige vooruitgang geboekt; maar daarvan profiteren vooral rijken, vooral patiënten in rijke landen. Intussen is de epidemie nog lang niet tot staan gebracht. In de verspreiding van de ziekte speelde, vooral in het begin, menselijk gedrag een aanzienlijke rol; maar momenteel vallen verreweg de meeste slachtoffers - alweer: vooral in ontwikkelingslanden - onder mensen die geen enkele keus hebben en onderliggen in onderdrukkende structuren. Een tweede ontwikkeling is de klimaatverandering. Het is nog te vroeg om betrouwbare voorspellingen te verwachten over de gevolgen daarvan; maar het ligt voor de hand dat de meest kwetsbare landen in Afrika daardoor het ergst getroffen zullen worden in hun voedselvoorziening. Er is nog geen eenstemmigheid over de oorzaak van de klimaatverandering: is die vooral het gevolg van natuurlijke ontwikkeling of van menselijk handelen? De meeste mensen leggen de nadruk op het laatste. Klimaatverandering ligt dan in het verlengde van milieuvervuiling. Maar het is wel een groter, meer omvattend en minder overzienbaar probleem.

In het algemeen kunnen we stellen dat de armen het meest kwetsbaar zijn voor dergelijke rampen. De armen wonen in de gebieden waar de meeste vulkanen zijn en de meeste aardbevingen voorkomen. Zij hebben geen geld om aardbevingbestendige huizen te bouwen, geen ziektekostenverzekeringen, en hun overheden hebben minder geregeld op het gebied van hulpverlening en gezondheidszorg. Als de nood eenmaal toeslaat, hebben ze ook minder geld voor de dokter en het ziekenhuis. En vervolgens hebben ze minder geld om een nieuw huis te bouwen en nieuwe spullen te kopen, dijken te verhogen en airconditioning te laten aanbrengen.

Onoverzienbaar

In beide gevallen, de aidsepidemie en de klimaatverandering, knikten aanvankelijk de knieën van de wereldbewoners: dit is een ramp waarvan de gevolgen niet te overzien zijn; waar blijven we? Soms komt er een 'doemdenken' op. Sommige verschijnselen beleven mensen - ook niet-gelovigen - als 'apocalyptisch'. Nu heeft het laatste uur van onze wereld geslagen! Vaak schrijven we dat dan nog toe aan menselijk handelen. Ik heb een bundel verhalen over het einde van de wereld, die zonder uitzondering over de atoombom gaan. Later veronderstelden mijn catechisanten dat een milieuramp, veroorzaakt door vervuiling of onachtzaamheid, wel eens het einde van de wereld zou kunnen betekenen. Wij zijn geneigd aan te nemen dat wij een grote vinger in de pap hebben in het wereldgebeuren. Soms zijn het ook natuurlijke verschijnselen die ons de stuipen op het lijf jagen: de ziekte SARS; de vogelpest, die de voorbode zou kunnen zijn van een nieuwe griep-pandemie; een

mogelijke botsing van de aarde met een zwerfsteen in de ruimte.

Hoe dan ook, zulke gevoelens zijn van korte duur. Het woord 'doemdenken' alleen al verdraagt betogen die afstand van zulk doemdenken nemen. Zo'n bundel verhalen over het einde van de wereld door 'de' atoombom is zwaar verouderd. De knikkende knieën maken al spoedig plaats voor analyse en statistieken; voorgestelde remedies en acties. Als wij iets verkeerd hebben gedaan, kunnen we door ander gedrag misschien het tij wel weer keren! Maar ook als natuurlijke factoren tot een ramp dreigen te leiden, kunnen wij die mogelijk wel afwenden! We krijgen het idee dat we greep op de situatie krijgen. Sommige van de genoemde verschijnselen herinneren we ons al nauwelijks meer.

Voor ontwikkelingswerk is dat een natuurlijke reactie; ook een zinvolle reactie. Moed verloren, al verloren. Sceptis verlamt. Angst ook. Niet bij de pakken neerzitten! Kijken wat we kunnen doen.

Gods hand?

Maar waren die knikkende knieën misschien toch niet meer realistisch en meer adequaat, gezien de omvang van de problemen, de mate waarin ze onze verwachtingen en aspiraties doorkruisen, en de onoverzienbaarheid van de gevolgen?

Analyses leggen de oorzaken van gevolgen bloot. Actieplannen zetten de benodigde middelen en stappen voor doelen op een rij. De hand van God als factor is praktisch geëlimineerd. Christelijke denkers discussiëren er van tijd tot tijd nog wel over, hoe van Gods hand in de geschiedenis gesproken kan worden, maar in de praktijk van de geschiedschrijving en journalistiek laat dat geen sporen na. Demonische krachten worden nog wel eens aan het werk gezien, niet in de natuur maar in mensen; maar de hand van God brengen we liever

niet ter sprake. Komt het dáárdoor dat we de 20ste eeuw vooral zien als een eeuw van twee wereldoorlogen, maar de Spaanse griep praktisch vergeten zijn?

De vraag of in de ellende van de armen een oordeel van God te zien is, is actueel. De problematiek is overweldigend, en onze hulpverlening breekt ons bij de handen af. En... de Bijbel spreekt toch over het oordeel van God? Kunnen we dat ook toepassen op de wereld waarin wij leven? We kunnen de hand van God in ons leven en in onze wereld toch niet ontkennen, of in onze benadering negeren?

Het zou 'primitief' zijn om de hand van God vooral te zien in rampen; of, in het algemeen in gebeurtenissen die de proporties van het dagelijks leven en van menselijk handelen te boven gaan. (Primitief in de zin van: kenmerkend voor de religiositeit van mensen die dicht bij de natuur leven en niet dank zij onderwijs of reflectie afstand van de verschijnselen kunnen nemen.)

Wat God doet, wat zijn houding tegenover ons is, kunnen we niet afleiden uit de verschijnselen. Gods hand is ook in gewone dingen, in het dagelijks leven en in de menselijke samenleving. Hoe, dat kan alleen zijn Woord ons zeggen. Gods toorn is ook daarin dat Hij mensen overgeeft aan hun eigen zonde (Romeinen 1:18v), ook voordat er rampen gebeuren. Volgende keer dus over de vraag: Wat zegt de Bijbel over Gods oordeel in de rampzalige armoede in de wereld? Dan zullen we ook ingaan op de opgeworpen bezwaren.

Drs. Piet Houtman doceert theologie aan het Presbyterian Theological Seminary in Dehra Dun, India.

E-mail: piet.houtman@hotmail.com

Noot:

1. Eelco Fortuijn en Cors Visser (red.), *Voedselsafari. Een zoektocht naar honger en gerechtigheid*. Utrecht: ICS, 2007.

De koran

Moslims in Nederland 2

van binnen
naar buiten

Er leven ongeveer één miljoen moslims in Nederland. Wie zijn zij en wat geloven zij? Wat voor boek is hun koran? Wat staat er zoal in en wie is de Jezus van de koran? Wat betekent de presentie van moslims voor ons als christenen en kerken? Wat zegt de Bijbel over onze omgang met hen? Op deze vragen wordt ingegaan in drie artikelen.

H.J. Takken ■

De koran in het nieuws

Gewelddadige gebeurtenissen in naam van de islam hebben de afgelopen jaren gezorgd voor een niet aflatende stroom aan artikelen in kranten en bladen over de islam. Wat hoort tot het wezen van de islam? Wat zegt de koran over geweld, de positie van de vrouw, de hoofddoek, afvalligen (dus ook christenen met een moslimachtergrond), omgang met christenen? Deze vragen, maar ook de vraag naar de historiciteit van de koran en Mohammed, hielden de gemoederen bezig. In *Trouw* verscheen een serie van 14 artikelen over de koran en het ontstaan van de islam. Islamologen als Prof. Luxenberg, Ohlig en Puin plaatsen spectaculaire vraagtekens bij het traditionele verhaal over de begintijd van de islam. Luxenbergs ideeën raakten vooral bekend door een artikel in *Newsweek* in 2002 waarin hij stelde dat de 72 maagden in het paradijs (soera 44:54) eigenlijk druiven zijn. Geen maagden dus als beloning, maar (zure) druiven voor de zelfmoordterroristen die nog geen jaar daarvoor de Twintowers neerhaalden. Vanuit wetenschappelijke hoek kwam er voorzichtige kritiek op Luxenbergs onderzoek. Van moslimzijde weinig. Men legt het naast zich neer of reageert met een totale afwijzing zonder er inhoudelijk op in te gaan.

Tijdgebonden

Toch staan zij voor grote vragen, ook los van dit wetenschappelijke onderzoek. Koranexemplaren worden gezien als feilloze kopieën van de oertekst in de hemel, ontheven aan tijd en ruimte. Hoe verenigen moslims dat met het feit dat de koran ingaat op allerlei gebeurtenissen zoals de oorlogen te Badr en Oehoed? De Leidse arabist Aboe Zaid sprak destijds in Egypte over de tijdgebondenheid van korantek-

sten. Openbaring van 'goddelijke kennis' vindt plaats door het kanaal van de taal in een bepaalde plaats en tijd. Daarin vinden logischerwijze voortdurend veranderingen plaats, zo stelde hij. Om die uitspraken werd hij beschuldigd van afvalligheid.

Steeds opnieuw zullen moslims uitgedaagd worden tot een historisch-kritische benadering van hun heilige boek. Vaak hebben zij gebruikgemaakt van boeken van schriftkritische bijbelwetenschappers (bronnensplitsing, historische onbetrouwbaarheid van plaatsen en gebeurtenissen, innerlijke tegenstrijdigheden) om te bewijzen dat de Bijbel vervalst is. Nu worden ze geconfronteerd met wetenschappers die hún boek onder het ontleedmes leggen.

Verschillen

Het karakter van de koran verschilt nogal van de Bijbel. Zo centraal als een Persoon (Jezus Christus) staat in het christelijke geloof, zo centraal staat een boek (de koran) in de islam. Mohammed is slechts overbrenger van de goddelijke boodschap in de Arabische taal. Hij gaat, hoe belangrijk hij ook is, schuil achter het boek. In het christelijk geloof ligt dat anders. Alle licht valt op Gods openbaring in Jezus Christus. 'Het Woord is vlees geworden.' 'Nu in het laatst der dagen heeft God tot ons gesproken in de Zoon.' De Bijbel laat ons zien wat Gods weg is met zijn volk Israël en met Jezus Christus in wie het heil zich verbreedt tot de volken.

Moslims vinden het boek van christenen veel te menselijk, te horizontaal. Het gaat om verslagen van evangelisten, brieven van Paulus aan een persoon of aan een gemeente en hij schrijft zelfs 'niet te vergeten de mantel mee te nemen'. Hoe kan dat nu boek van God zijn? Los daarvan zijn er veel tekstvarianten en aller-

lei vertalingen van de Bijbel. Wat is nu de juiste tekst? Wat is nu het werkelijke woord van God? Daartegenover stellen moslims de volmaakte goddelijke tekst van hun koran met een verticaal openbaringskarakter. Mohammed ontving de tekst van God via de engel Gabriël. Een tekst om te reciteren die perfect overeenkomt met de oertekst in de hemel.

Aansprekend

Er ligt dus een hoge drempel voor moslims om tot een feitelijk lezen van de Bijbel te komen. De Bijbel is voor hen een *meltingpot* van goddelijke teksten uit de oorspronkelijk goede boeken van Mozes, David en Jezus, maar kent ook vervalste teksten en toevoegingen. Die originele boeken zouden verloren zijn geraakt en wat christenen nu hebben, is onzuiver en dus onbetrouwbaar. Houd het dus maar bij de koran die onvervalst bewaard is gebleven, het boek dat alles bevat wat nodig is te weten en als goed moslim te leven.

Moslims leven nu temidden van christenen, door de koran zelf aangeduid als 'mensen van het boek', dus is het alleszins redelijk dat christenen moslims uitdagen om de Bijbel te lezen. Wanneer moslims over de vervalsingstheorie heen kunnen stappen, ontdekken zij nogal eens tot hun verrassing hoe aansprekend de

Bijbel is. Het is een oosters boek dat - voor hen die uit het Midden-Oosten of Noord-Afrika komen - dicht bij hun leefwereld staat. Ook zijn er veel begrippen, namen en verhalen die moslims kennen vanuit de koran en dus herkenning oproepen. De koran lijkt er soms vanuit te gaan dat (bijbel)verhalen bekend zijn. Soms wordt het moslims die de Bijbel lezen voor het eerst duidelijk waar het om gaat.

Herman Takken is stafwerker van Evangelie & Moslims te Amersfoort.

Evangelie & Moslims is een stichting voor getuigenis en dienst onder moslims in Nederland en doet aan toerusting van christenen voor de ontmoeting met moslims. Medewerkers geven ook pastorale zorg aan MBBers en werken aan de opbouw van hun geloof. Wilt u meer weten over het geloof en de leefwereld van moslims en geholpen worden bij de bezinning op de omgang met moslims, neem dan contact op met Evangelie & Moslims te Amersfoort, 033-4659290, of per email buro@evangelie-msolims.nl. Of bekijk de website www.evangelie-moslims.nl om een indruk te krijgen van activiteiten en materialen die er op het gebied van de islam en de koran zijn.

uit de kerken

Voorburg - beroepen : kandidaat J.A. Francke te Zwolle

Kampen - geslaagd aan de Theologische Universiteit te Kampen voor het doctorale examen: A.J. Holsappel te Kampen

Vanaf maart verkrijgbaar

HANDBOEK GKV 2008

ISBN 978 90 5294 412 8

Met jaaroverzicht van 2007 door ds J.H. Kuiper

€ 11,95

AANBIEDING: bestel vóór 1 maart a.s. via www.gkvhandboek.nl en u krijgt het handboek thuisgestuurd zonder portokosten

Uitgeverij Print Media BV

Gereformeerd Kerkboek gez. 61:

Nu legt Gij in de paaszaal

lied van de week

De komende vijf weken staan op het rooster gezangen voor de 'Veertigdagentijd'. Als eerste een lied van Ria Borkent en Willem Vogel: 'Nu legt Gij in de paaszaal'. Oorspronkelijk is de liedtekst geschreven voor het Paasatorium 'Het Lam dat ons doet leven' uit 1998, dat gemaakt werd op uitnodiging van de redactie van het christelijk-cultureel tijdschrift *Icarus* (1993-1999) ter gelegenheid van haar 5-jarig bestaan.

J. Smelik ■

Tekst

Het lied is geschreven bij Johannes 13:1-17, het gedeelte waarin we het verhaal aantreffen van de voetwassing door Jezus.

De liedtekst bevat mooie gedachten en geeft aan sommige elementen uit het bijbelverhaal een verrassende symboliek, zoals: het reinigende water wordt tot het bloed dat alle zonden reinigt. Er wordt een verband gelegd tussen reinigen van de voeten met het reinigen van zonden (couplet 2). Temeer wanneer men het derde vers beziet (slotregel: 'er moet gereinigd zijn'), kan men dit zelfs de spits van het lied noemen. Het lijkt mij echter wel discutabel of het water voor de voetwassing ook wel (primair) verwijst of wil verwijzen naar het reinigen, het afwassen van de zonden (vgl. Joh. 13:10).

Wanneer ik het lied beschouw vanuit het gedeelte uit Johannes 13 (het verhaal van de voetwassing), heb ik - ondanks de positieve elementen - meer inhoudelijke vragen bij het lied. Zo begrijp ik niet in welk opzicht Christus zijn leven riskeert ('in de waagschaal leggen/stellen') als Hij het waterbekken vult (strofe 1, regel 1-3). In het derde couplet wordt gesproken over 'uw hof', waarbij ik me afvraag of het duidelijk is waaraan gedacht moet worden: het paradijs (hof van Eden), de hof van Gethsemane of aan Christus' koninkrijk. Misschien kán dat ook niet in het midden gelaten worden?

Hoewel ik in tweede instantie best begrijp dat er in de strofe 1 en 2 vanuit verschillende betekenissen over slavernij gesproken wordt, kwam de 'tengstrijdigheid' tussen strofe 1 en 2 mij al zingend toch wat vreemd over: in strofe 1 staat dat Christus tot *slavendienst* bereid is, terwijl in strofe 2 betoogd wordt dat Hij juist redt van *alle (!) slavernij*. Naar mijn idee past de notie van 'slavendienst' uit het eerst couplet prima bij Johannes 13. Sterker, het lijkt mij een kernnotie uit dit bijbelhoofdstuk: gedreven door liefde neemt Jezus Messias bij de voetwassing tot in het uiterste de gestalte aan van

een slaaf (Fil. 2:7, vgl. Luk. 22:27): voor zijn knechten wordt de meester een slaaf en verricht Hij slavenwerk. Deze dienstbaarheid van Christus wordt als voorbeeld gesteld voor zijn discipelen. Want Christus zegt: *Als ik, jullie Heer en jullie meester, je voeten gewassen heb, moet je ook elkaars voeten wassen. Ik heb een voorbeeld gegeven; wat ik voor jullie heb gedaan, moeten jullie ook doen* (Joh. 13:14-15). Deze kernboodschap van het verhaal van de voetwassing lijkt me in het lied onderbelicht. En dat is toch jammer, ook omdat er niet zo bijster veel liederen zijn die expliciet handelen over de dienstbaarheid aan elkaar, die voortkomt uit de dienstbaarheid van Christus.

Melodie

In het Paasatorium wordt de liedtekst gezongen door een koor op muziek van Dirk Zwart. Deze melodie is voor gemeentezang niet zo geschikt en daarom treffen we in het *Gereformeerd Kerkboek* (evenals trouwens in Ria Borkents bundel *Zing met de hemelboden*) een melodie aan van Willem Vogel. Structurerend voor de melodie zijn eigenlijk twee elementen: 1. de stijgende beweging van vier kwartnoten (bijv. *e-fis-g-a* in regel 1 of *g-a-b-c'-d'* in regel 3), gevolgd door een dalende terts; 2. de cadensvormende formule *c'-b-a-a/g-a*, zoals we die in regel 2, 4 en 7 tegenkomen. Deze doorzichtige structuur maakt dat de melodie snel aangeleerd is en goed in het gehoor ligt.

Afzonderlijke aandacht verdient het syncopische ritme aan het begin in de voorlaatste regel: 'zo *wást* Gij onze voeten'. De tweede en derde noot van de regel zijn overgebonden (je zingt op het woord 'wast' dus eigenlijk een halve noot).

Ook moet er even op gelet worden dat er tussen de regels geen rusten genoteerd staan. Het tempo dient dus zo gekozen te worden, dat er bij de overgangen van de regels voldoende ruimte ontstaat om op een natuurlijke wijze vlug adem te halen.

Dr. Jan Smelik is hymnoloog-musicoloog en woont te Steenwijk.

Is God een lieve schat?

meegelen

Het mag weer. Spreken over de toorn van God. 'Op goed gerucht', een stuurgroep van vrijzinnige predikanten in de PKN houdt een themadag over 'God is boos'.

T. Groenveld ■

Als voorproefje stelt ds. Anne Marie Spijkerboer in *Woord & Dienst* (een opinieblad voor de PKN) de vraag: wordt er niet al te lievig over God gepreekt?

“Hoe kan ik zo over God spreken dat Hij niet van een God van liefde een God van lievigheid wordt? (...)

Het is allemaal goed verklaarbaar. Grote delen van onze kerk zijn opgegroeid met een God die dreigde en oordeelde. Voor velen is de boodschap van een vergevende God een uitkomst en bevrijding geweest. Hij is ‘Groter dan ons hart’ en ‘Hij vergeldt ons niet naar onze ongerechtigheden’.

Toch vermoed ik inmiddels, en daarmee spreek ik weer voor mezelf, dat ik af en toe kerkgangers probeer te bevrijden van iets waar ze allang geen last meer van hebben. Oordeel? Nee toch? God is toch liefde? Schuldgevoel? Wat heb ik dan verkeerd gedaan? (...)

Spijkerboer stelt: heeft het ook niet te maken met angst voor conflicten in de kerk?

“...misschien zijn wij niet alleen lange tijd bang geweest voor een boze God, maar ook voor ruzie met elkaar. Zodra er een conflict dreigt zeggen we: ‘Zo ga je in de kerk niet met elkaar om!’

Waarom eigenlijk niet? Mag je in de kerk een conflict niet open en helder boven tafel krijgen? Wie verstand heeft van het omgaan met conflicten weet wel beter. Boosheid die onderhuids wroet, is schadelijker dan wanneer die uitgesproken wordt. Waar we duidelijk kunnen zeggen wat ons bezielt en er misverstanden opgehelderd kunnen worden, is er ruimte voor veel meer dan dat. Zo is een God bij wie het echt om iets gaat en met wie iets uitgevochten kan worden interessanter dan eentje die alles fantastisch vindt. Je kunt van God alles zeggen, maar niet dat Hij (of Zij) conflictvermijdend is. (...)

Er is nog een andere reden waarom het zo hachelijk is om de oordelende God weer ten tonele te voeren. Wie over Hem preekt, komt al snel in vragen van moraal terecht en wie wil voor moralist versleten worden?”

Op de studiedag worden deze zaken besproken:

“Verder komen oordeel, boosheid en woede op verschillende manieren terug, pastoraal (woede in Psalmen), homiletisch (oordeel bij Jeremia) en in de kunst (hel en opstanding). Het gaat dan om vragen als: willen we weer terug naar de ouderwetse God die oordeelt? Hoe brengen we ter sprake dat liefde ook exclusiviteit betekent, jaloezie en oordeel over datgene wat onze vrijheid bedreigt? Hoe gaan we om met ons eigen - verborgen - moralisme en onze eigen - verborgen oordelen? En zijn wij als predikanten inderdaad zulke conflictvermijders (in elk geval niet allemaal)? Durven we in het pastoraat woede weer aan de orde te stellen of vinden we dat doodeng.”

Gelukkig hebben we geen ouderwetse God die oordeelt. Wel kunnen we ouderwetse ideeën over God hebben, maar dat is wat anders. God is van eeuwigheid tot eeuwigheid God. En hij oordeelt rechtvaardig. Inderdaad, hij vergeldt ons niet naar onze ongerechtigheden. Niet omdat hij ‘een lieve schat’ is, maar omdat Jezus Christus de toorn van God gedragen heeft. En wie in de Zoon van God gelooft, is werkelijk vrij. Hopelijk klinkt dat evangelie (dat meer is dan een goed gerucht) door op de studiedag.

Ds. Tonnis Groenveld is emerituspredikant van de Gereformeerde Kerk te Uithuizen en woont te Roodeschool.

PERSBERICHTEN

Samenkomsten Ameland

Ameland - Ook dit jaar gaat de Commissie Ameland van de Geref. Kerk (v) van Blij-Holwerd D.V. vanaf Goede vrijdag 21 maart t/m zondag 26 oktober 2008, samenkomsten organiseren in Nes en in Hollum.

Graag z.s.m. opgave van namen van predikanten en broeders die op vakantie gaan naar het eiland en bereid zijn om voor te gaan in de samenkomsten. Ook zij die niet op vakantie naar het eiland gaan, maar wel een keer een zondag willen voorgaan in de samenkomsten, zijn ook hartelijk welkom.

Opgave voor de maanden maart, april, mei en juni graag voor 12 maart, om de roosters en de publicatieborden gereed te maken t/m juni.

Ook opgave voor het hoog- en naseizoen zijn zeer welkom bij de secretaris van de commissie: J. Holtvoort, Weegbree 55, 7711 NB Nieuwleusen. Tel: 0529-485523 B.g.g.: 06-38910647.

E-mail: j_holtvoort@hetnet.nl

Zendtijd voor kerken

Op D.V. **zondag 24 februari 2008** wordt om 17.02 uur een kerkdienst uitgezonden vanuit de Gereformeerde Kerk (v) in Oegstgeest via Radio 5. Voorganger is ds. Robert Roth.

Hij spreekt over het thema: "Jij, Jezus en ik: hoe bereik ik jou met Hem?"

Begeleiding: Laurens Buist, orgel, Charlotte Brussee, cello, Fons Brussee, slagwerk, Hanneke Roth, piano.

Deputaten Geestelijke Verzorging Militairen

Opnieuw zal er een thuisfrontavond voor uitgezonden militairen georganiseerd worden. Het afgelopen seizoen hebben de deputaten geestelijke verzorging militairen (GKv en CGK) meerdere keren een thuisfrontavond georganiseerd. Deze avonden zijn zo goed bevallen, dat we zo langzamerhand kunnen spreken over regulier terugkerende bijeenkomsten. Er is behoefte aan om als geloofsgenoten met elkaar te spreken over de impact van een uitzending van een militair op het gezin. Dat zal zeker in deze tijd gelden, nu er veel zorgen zijn in Afghanistan, en er meerdere militairen gesneuveld zijn. Daarom nodigen de deputaatschappen geestelijke verzorging militairen van de christelijke gereformeerde en de gereformeerd vrijgemaakte kerken familie en partners en militairen uit voor een thuisfrontavond op **7 maart 2008**. Het gaat om hen die nu, onlangs of binnenkort te maken hebben (gehad) met uitzending. Op de thuisfrontavonden staat vooral het gesprek centraal. Op deze avond zal Gerben Elzinga spreken en aan het werk gaan over: pastoraat voor thuisblijvers? Maar de meeste aandacht zal het onderlinge contact krijgen.

Datum: 7 maart 2008

Tijd: 20.00-22.00 uur

Vanaf 19.30 is er koffie.

Plaats: Oenerburgkerk, Vlierweg 79

8072 EV Nunspeet

H.K. Evers

0521 – 51 05 77

evershk@kpnplanet.nl

M. Tel

030 6386993

ontmoetingsdag@filternet.nl

Hoezo beperkt? Bijzonder geliefd!

Ontdekkingen in het pastoraat en diaconaat aan mensen met een handicap.

In het voorjaar van 2008 wordt er in drie regio's een conferentie voor ambtsdragers en andere belangstellenden gehouden, om ontdekkingen te doen in het pastoraat en diaconaat aan mensen met een beperking.

De conferentie is onderdeel van de campagne 'Kijk, Zie, Ontdek' van de vereniging dit Koningskind, die tot doel heeft om de integratie te bevorderen van mensen met een beperking in de gemeente.

Deze conferentie is er op gericht werkers in de kerk toe te rusten mensen met een handicap dát plekje in de gemeente te geven dat hen toekomt.

De conferentie is bedoeld voor ambtsdragers uit de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt, Christelijke Gereformeerde Kerken en Nederlands Gereformeerde Kerken. En voor hen die betrokken zijn bij pastoraat en diaconaat aan mensen met een handicap. De dag is georganiseerd door een unieke samenwerking tussen vereniging dit Koningskind, het Diaconaal Steunpunt (GKv), het Steunpunt Gemeenteopbouw (GKv) en het dienstenbureau van de CGK.

Naast hoofdsprekers als dominee Sieds de Jong, dominee Bas van Zijlekom en dominee Atze Buursema, worden er diverse workshops aangeboden. De workshops zijn gericht op autisme, aangepaste diensten, doof-zijn, loslaten, verborgen handicaps, aanvaarden en verwerken, en meer.

Ook zullen tijdens deze dagen de talenten van mensen met een handicap concreet zichtbaar worden gemaakt.

De conferentie wordt op drie verschillende plaatsen gehouden:

16 februari in Assen

8 maart in Amersfoort

15 maart in Rotterdam

TijdVoorActie en Present sluiten partnerovereenkomst

Samen dienstbaar als partners in lokaal diaconaat

Stichting TijdVoorActie & stichting Present Nederland hebben een partnerovereenkomst gesloten.

Deze werd afgelopen middag ten kantore van het Diaconaal Steunpunt in Zwolle getekend door Eelke Dekens (TijdVoorActie) en Rudolf Setz (Present) in het bijzijn van Dirk-Albert Prins (Diaconaal Steunpunt gkv). De stichting TijdVoorActie en de stichting Present Nederland vinden elkaar in de overtuiging dat christenen geroepen zijn om in de navolging van Jezus Christus dienstbaar te zijn aan de naaste en aan de samenleving. Beide organisaties willen voor kerkelijke gemeenten een partner zijn in het vormgeven van diaconaat, ook buiten de eigen kerkelijke gemeente. De jongerenorganisatie TijdVoorActie maakt jongeren enthousiast om zich actief in te zetten voor de naaste en ondersteunt en rust hen toe bij het starten van een plaatselijk TijdVoorActie-team. Dit ligt in het verlengde van het werk van Stichting Present. Present slaat een brug tussen die bereidheid en de daadwerkelijke inzet door het organiseren van projecten in samenwerking met maatschappelijke organisaties.

Het stimuleren van vrijwilligerswerk onder christelijke jongeren en het laten zien hoe goed, waardevol en inspirerend het is om in navolging van Jezus Christus iets te doen voor een ander brengt vele jongeren daadwerkelijk in beweging. Daarom is de samenwerking tussen deze organisaties eigenlijk vanzelfsprekend. Als organisaties willen we samen dienstbaar zijn aan de mensen in de samenleving en de gemeente van Jezus Christus.

Dirk-Albert Prins heeft beide partijen met elkaar in contact gebracht. "De reden hiervoor was dat beide organisaties elkaar kunnen versterken. Het is aan te bevelen dat iedere kerkelijke gemeente een eigen actief jongerenteam heeft en ook door daden zichtbaar is in de samenleving. Beide organisaties kunnen een belangrijke ondersteunende rol spelen in deze vorm van diaconaat van de kerken. Aangezien Present veelal met complexere problematiek te maken heeft is dit voor teams van TijdVoorActie een kans om ook met die doelgroep in contact te komen en bewust te worden van de diaconale nood die daar speelt." Denk hierbij aan de aanwezigheid van eenzaamheid, beperkingen, verslaving en ziekte in de samenleving. Dit heeft veel raakvlakken met de WMO.

De overeenkomst houdt in dat beide partijen op plaatselijk niveau de samenwerking gaan zoeken.

Een TijdVoorActie-team kan samen met Present inventariseren wat de mogelijkheden en wensen zijn van de groep. Vervolgens gaat Present op zoek naar een geschikt project - in samenwerking met maatschappelijke organisaties - en begeleidt de jongeren in de uitvoering. Ook is afgesproken dat een plaatselijke stichting Present bij vrijwilligersgroepen de mogelijkheid van het oprichten van een TijdVoorActie-team onder de aandacht brengt. Andersom zal een plaatselijke TijdVoorActie-team binnen de eigen kerkelijke gemeente de optie om een stichting Present op te richten onder de aandacht brengen, mocht de plaats nog geen stichting Present hebben.

Zie de sites www.tijdvooractie.nl en www.stichtingpresent.nl voor informatie over de plaatsen waar beide organisaties inmiddels actief zijn.

KOSTBAARHEDEN

vertrouwd verzekerd

Weet u wat een
avondmaalstel waard is?
Donatus wel.

speciale verzekeringen voor kerken, zorginstellingen en monumenten

Postbus 500 5240 AM Rosmalen www.donatus.nl tel. 073 - 5221700

HOOFDREDACTEUR:

Prof. Dr. B. Kamphuis, coördinator
'Achtergronden'

EINDREDACTEUR:

Dr. A.L.Th. de Bruijne

OVERIGE REDACTIELEDEN:

Dr. E.A. de Boer, coördinator 'Meditatief',
Drs. I.D. Haarsma, Prof. Dr. G. Kwakkel,
Drs. B. Luiten, coördinator 'Kerkelijk leven'
en 'Wandelen met God',
Prof. dr. S. Griffioen, J. Westert, coördinator
'Samenleving'.

MEDEWERKERS:

J.J.D. Baas, coördinator 'Opvoeding en
onderwijs', J.M. de Jong, rubriek 'Kunst',
Ds. G. Riemer, coördinator 'Van binnen
naar buiten', Dr. J. Smelik, rubriek 'Kerk
en muziek', Drs. H. Veldman, rubriek
'Kort historisch'.

BESTUURSLEDEN STICHTING

DE REFORMATIE:

A. Verhoeff (voorzitter),
Drs. B. Bos (secretaris),
F.H. Haveman (penningmeester)

BLADMANAGEMENT:

Mevrouw M.T. Kremer
Scholma Druk bv, Postbus 7
9780 AA Bedum, tel. 050 3013636
Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
E-mail: reformatie@scholma.nl, ingeval per
post via bovengenoemde postbus.
Uitgever: Print Media bv, Bedum
Technische realisatie:
Scholma Druk bv, Bedum

ADMINISTRATIE EN

ADVERTENTIES:

Scholma Druk, postbus 7,
9780 AA Bedum.
Telefoon: 050 - 3013636.
Fax: 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie).
E-mail: reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg.
ING Bank: 66.30.92.620

ABONNEMENTSPRIJZEN:

€ 49,95 per jaar
studenten € 19,50;
buitenland € 130,00
- abonnementsjaar loopt van
1 januari t/m 31 december

- opzegging van het abonnement dient
1 maand voor aanvang van het nieuwe
abonnementsjaar schriftelijk of per
e-mail te geschieden (voor 1 december)

De Reformatie is op Daisy cd-
rom verkrijgbaar bij de Chr.
Blindenbibliotheek voor blinden
en slechtzienden.
Tel. (0341) 565477.

ADVERTENTIES (acquisitie en verkoop):

J. Hoogenboom, tel. 050-4091204,
fax 050-4091252
e-mail: info@hoogenboom-communicatie.nl
Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uit-
gever is het niet toegestaan artikelen uit dit
blad over te nemen.

Web: www.dereformatie.nl
ISSN 0165-5191